

grote schaal. Instrument Gods zijn, en, als het onzen God dan heeft bevestigd, onals instrument machtig te maken, dan zelfverheffing van 't hart, als wrocht het wat het deed, in eigen kracht, om in die kracht zich tegen den Almachtigen te zetten.

Groot is de macht, die onze eeuw van God ontving, om de natuur te beheerschen, haar krachten te bedwingen en de wereld aan zich te onderwerpen, maar in stede van haar God voor de ontvangen macht te danken en er Hem voor te aanbidden, misbruikt onze eeuw die verleende macht, om de Waarheid tegen te staan, te pochen tegen het Heilige, Christus Kerk te beuilen, en voor zichzelf den troon op te richten.

Ook nu weer, eerst een zich diens maken, dat men eigen raad volbrengt en het alles zelf doet; dan tegen het Heilige ingaan; en in het eind zich in euvelen overmoed tegen God zelfstellen, alsof het de mensch ware, die nu eerst tot zijn eere kwam, en alsof de dienst en aanbidding van den Heiligen slechts vrucht ware geweest van onwetendheid en bijgeloof. Altoos weer het geroep uit Psalm 2: „Laat ons zijn banden verscheuren en zijn touwen van ons werpen.“ God heeft afgedaan, en de mensch is alleen groot. En zoo gaat Sion onder.

Zoo was het met Assyrië, toen het aan Davids stamboom de bijl moest aanleggen, zoo is het ook nu weer in onze eeuw. Maar ook nu weer komt het geroep: „Die in den hemel woont zal lachen, de Heere zal se bespotten.“

Niet de mensch, maar onze God regeert. Het is zijn raad die volvoerd wordt. Hij handelt, en zet zijn Goddelijk werk door. De mensch is en blijft instrument in zijn hand. Instrument, niets meer. De mensch is de bijl, maar een bijl die God hanteert. De mensch is de zaag, maar een zaag die God trekt. Wie weigert dit te erkennen, komt zelf onder het oordeel. En het blijft tot den einde toe: „Ik toch heb mijn Koning gezalfd over Sion“, en aan dien Koning blijft de eindtriumf.

Maar let er nu op, dat ditzelfde ook omgekeerd doorgaat.

De Almachtige God gebruikt den mensch als instrument, niet alleen om af te breken, maar ook om te bouwen; niet alleen om te vellen, maar ook om te planten; niet alleen om het rijk van satan te niet te doen, maar ook om het Koninkrijk zijns Zoons te volbrengen.

En ook daarbij waren de profeten en apostelen, die martelaren en geloofshelden niets dan instrumenten in zijn hand. Groot moge het aantal zijn geweest, en nog zijn, van mannen en vrouwen, die instrumenten van Gods toorn zijn, maar niet minder groot is het getal van hen, die tegen om zich heen hebben gespreid, en wier nage-lachtenis in dankbare herinnering blijft bij al wie God lief heeft.

Men zou se de Heroën van het Goddijlk kunnen noemen.

Doch ook bij hen gaat dezelfde regel door. Wat zij ten zegen doen, komt niet uit hen, maar van God. God deed het en doet het door hen, maar zoo, dat Hij altoos de Werker blijft, en zij niet anders mogen willen zijn dan zijn instrument.

En juist daar gaat thans de geest der eeuw tegen in. Zij wil *hero-worship*, gelijk men het met een Engelsch woord noemt; wat zeggen wil, dat men ook in al wat zegen brengt, de hand van God voorbijziet, en zijn hulde offert niet op het altaar van den Heiligen, maar op het uiter van den grooten mensch.

Dit bederft dan die mannen en vrouwen zelf. Hun nederige zin wordt geprikkeld om in zelfverblindend eigen groothed te gaan inbeelden, zodat se het wel niet uitspreken, maar toch bij zich zelf zoo licht denken: Ik heb dit alles gemaakt, mijn hand heeft het voleind, en mij komt de eere toe.

Terecht drong daarom Gods volk er steeds op aan, om aan die hulde voor den mensch zich te onttrekken; wat instrument was, instrument te laten; en alle hulde te doen opgaan in dank en in stille aanbidding voor Hem die ons deze instrumenten, Zijn naam ter eere, besteld had.

En dit kostelijk element mag ook onder ons niet te loor gaan. Wie 't anders wil, verderft den zegen, dien onze God ons toedacht, en ontvrikt de kracht van hen, die ons van God als zijn instrumenten ten goede waren geschenken.

Zoo komt het altoos weer te staan tusschen het volstrakt en eeuwig bestuur van onzen God, en onzen eigen raad en daad.

Is er sprake van het verleden, dan valt een ieder hier van zelf bij. Dan erkent een iegelijk lovend en dankend, dat het God was die de kinderen der menschen geleid heeft, en wordt bij de mannen die Gods raad volvoerd hebben, niet anders dan aan instrumenten gedacht. De eerste patriarch, de man Mozes, en zoo ook een held als David, en een apostel als Paulus, se waren allen machtige figuren in het verleden, maar althans onder Gods volk denkt niemand er aan, in hen anders dan de instrumenten die God gebruikt heeft, te eeren.

Ook voor de toekomst is op dit albestuur van den Heere onzen God ons vast en eenig betrouwen. Een vader die sterft en zijn kinderen achterlaat, beveelt ze in Gods genade. Immers God alleen kan in de toekomst over hen waken.

De heilige kunst is nu alleen, om dit ook op ons eigen leven in het heden toe te passen; om dit albestuur van onzen God ook bij het volvoeren van onze roeping vandaag en morgen, niet slechts te belijden, maar te gevoelen, en ons naar in te richten en zelf niet anders dan instrument te willen zijn.

Bij nood en dood voelen we dit wel. Als we zelf geen uitweg zien, is het hart willog om te leunen en te steunen op den Gids, die ons op het pad des levens leidt.

Maar dit is hier de vraag niet. De vraag is, of ge, als alles wel gaat, en ge uw talenten op woeker set, en vollijerig aan uw taak doende zijt, en aan de zaak van Gods Koninkrijk u toewijdt, of ge dan voelt: God werkt in en door mij, — dan wel of ge dan zelf 't meent te doen en naar eere voor u doen dorst.

Beeldt u in: „Ik zal het doen, en als het voleind is, zal ik 't op het altaar van mijn God als een offer nederleggen“, of voelt ge elken dag, en elk oogenblik, dat uw God de Werker is, en dat hij niet anders zijt dan een instrument, dat Hij zelf schep, zelf paaklaar maakte, en dat Hij nu zelf hanteert, om wat Hij beoogt, tot stand te brengen?

Zoo het eerste, dan verstoort de zonde van het eigen ik het instrument dat God zich in u bereid had. Juist als instrument in de hand van uw God wordt ge dan onwillig en onhandelbaar, en ge breekt uw werelike kracht.

Maar zoo het laatste, dan is het nabij uw God te zijn, u levensbeoefing; u naar Hem te voegen en te schikken ziedrag; dan klemt het instrument zich al vaster in de hand, die het hanteert, dan zaagt de zaag zijn en scherp

zoals zij zagen moet, en vindt de ziel haar hoogste verrukking in het niets zelf doen, maar in het in alles gebruikt worden door haar God.

Amsterdam, 23 September 1910.

Woensdag 21 September zijn de colleges aan de Vrije Universiteit weder geopend met een keurige toespraak door den rector Prof. Geesink, die tot thema had *Ons Academisch leven*, dat eerst naar zijn eigenaardigheid werd geteekend, terwijl daarna tegen verbarstering werd gewaarschuwd.

De spreker begon met er op te wijzen, dat de onderscheidingen in het leven vaak moeilijk zijn te maken. Hij toonde dit aan door verschillende voorbeelden uit het praktische leven en uit de wetenschap. Zelfs de onderscheiding in soorten is door de school van Darwin principieel prijsgegeven. En hoezeer de Christelijke Kerk op grond van het Scheppingsverhaal de soort-onderscheiding handhaaft tusschen plant, dier en mensch, toch had Prof. Spruyt volkomen gelijk met te zeggen, dat 't begrip soort moeilijk is te bepalen, en ook wij staan voor wezens, als bacillen, infusorien enz., waarvan 't bijna onmogelijk is te zeggen, of ze planten of dieren zijn. Dit ligt daaraan, dat onze onderscheidingen vaak kunstmatig zijn, te veel aan het uitwendige ontleend. Het essentiële der onderscheiding ligt in der dingen wezen en grond, gelijk de spreker daarna met verschillende voorbeelden aantoonde. Zoo discerneert het menschelijk leven zich innerlijk naar zijn verhouding tot den God van het Woord, en het Woord van God. De treffendste uitdrukking daarvan vond de spreker in Psalm 73:27, 28 en I Sam. 25:29. Bij Asaf de tegenstelling tusschen degenen, die *verre van God* staan en degenen die zeggen: het is mij goed nabij God te zijn. En in het schoone woord van Abigail tot David, de tegenstelling „tusschen de ziel van Gods kind, die ingebonden is in het bundelken der levenden bij God den Heere“ en „de ziel des vijands, die Hij zal wegslingeren uit het midden van de heiligheden des slingers.“ Aan de ene zijde degenen, wier levensrichting naar God toe is, die in Hem al hun goed vinden, die wandelen naar Zijn Woord, en aan de andere zijde degenen, die zich van God afkeeren, naar Zijn Woord niet willen luisteren en daarom door God worden „weggeslingerd“, d.w.z. losgelaten om te wandelen in hun eigen weg, die al verder afvoert van God.

Het is deze onderscheiding, die de heele historie beheerscht, bij Israel en de volkeren, en die doorgaat door heel het terrein des levens in gezin, maatschappij, staat en kerk. In de geschiedenis der laatste eeuwen zien we, hoe de afval steeds verder voortschrijdt; het begon met het humanisme, daarna volgde het breken met de Schrift, toen werd het theïsme met deïsme, het deïsme met pantheïsme, het pantheïsme met atheïsme verwisseld. Een steeds verder afdalende lijn, die door heel het cultuurleven der menschheid, ook door het leven van ons land en volk is heengegaan; een lijn, die steeds verder afvoerde van den levenden God.

Maar onder en door dit alles werkte Gods eeuwige Raad; niet alleen in de determinatie van de afwijkende lijn, maar ook daarin, dat Hij zich een overblijfsel naar de verkiezing der genade bewaarde, waarvan de grondtoon altoos weer was: *nabij God te zijn*. Zoo deed Hij ook in ons land, door het reveil, door de separatie, door de Gereformeerde actie in de Hervormde Kerk, en de vrucht daarvan is ook geweest de stichting der Vrije Universiteit.

Zoo kwam de spreker tot de eigenaardigheid van ons academisch leven. Tusschen onze Universiteit en de openbare Hoogescholen is overeenkomst en verschil. Overeenkomst daarin, dat beide ten doel hebben: de wetenschap te beoefenen en de jonge mannen te bekwalen voor maatschappelijke betrekkingen. Het verschil ligt in de *werd*, in de genesis onzer Hoogeschool. Want ze is niet kunstmatig gemaakt, maar *geworden*. Reeds lang was gevoeld door ons volk, dat tegenover de vrijzinnigheid onzer publieke Universiteiten weer gezocht moest worden naar een Hoogeschool, waar gerekend werd met God en Zijn openbaring, waar het zoeken en streven weer was *nabij God te zijn*. Hij, die deze behoefte uitsprak in het bewuste woord en op dat woord de daad van de stichting onzer Hoogeschool deed volgen, was Dr. A. Kuyper.

Was zoo de eigenaardigheid van ons academisch leven geteekend, ten slotte wees spreker er op, hoe het plicht was van hoogleeraren en studenten beide om dit eigenaardige leven onzer school voor verbarstering en ontwaarding te bewaren. Dit moet geschieden op het gebied van het denken, doordat we telkens weer terugkeeren tot de beginselen, die God in Zijn Woord ons geopenbaard heeft; waar dat ooit verzuimd wordt, zou de ontwaarding onzer Hoogeschool noodwendig volgen. Maar de mensch denkt niet alleen, hij wil ook, en dat willen, dat ons denken beheerscht, moet en bij onze studien en bij onze recreatie aan den wille Gods geconformeerd worden, omdat anders het leven onzer school verbarsteren zou. En evenzeer als de mensch denkt en wil, heeft hij ook een *gemoedsleven*, met zijn genegenheden en affecten, zijn haat en liefde; ook daarover hebben we te waken door zelfucht over ons hart, opdat hier geen onzuiverheid binnen sluip. Zoo vatte Prof. Geesink zijn ernstige vermaning samen in het Apostolisch woord: Laat ons de onwankelbare belijdenis vasthouden en laat ons op elkander acht nemen tot opscheping der liefde en der goede werken; waaraan hij nog toevoegde: ook tot het gebod, het gemeenschapsleven met God, waarin 't nabij God te zijn zijks uitgang vindt.

Na aan 't slot nog in een aangrijpend

woord herdacht te hebben het plotseling sterven in de groote vakantie van Jhr. H. M. J. van Lennep, edelman naar geboorte en geest, wiens heengaan uit onzen studentenkroeg door allen diep betreurd wordt, eindigde Prof. Geesink met Gods zegen in te roepen over den nieuw begonnen cursus.

Het feit, dat enkele leerlingen en oud-leerlingen van het Gereformeerde Gymnasium te Amsterdam besloten hadden een min of meer publieke vertooning te geven in den Stadsschouwburg van het bekende stuk van Shakespeare Julius Caesar heeft niet weinig opspraak verwekt.

Van liberale zijde werd dit pogen met zekere warmte toegelicht. Men zag er het bewijs in, dat het Calvinisme bezig was tegenover het toneel van front te veranderen. Werd vroeger de comédie als uit den Booze vreeschuw, thans ging men zelfs in Gereformeerde kringen toneelstukken opvoeren. Zoo werden de oude begiselen overboord geworpen, gelijk de *Middelburgsche Courant* schreef, en zette het scheepje een nieuwen koers in. Voor een deel was dit feit te danken, naar men meende, aan de vermeerde belangstelling voor de kunst in Calvinistische gezinnen, voor een deel ook aan de poging om „alle terreinen des levens“ te veroveren. We hadden thans een Gereformeerde toneelkunst te wachten, en als de slagboom van het kerkelijke maar wegviel, was men van deze zijde tot hartelijke samenwerking bereid.

En omgekeerd was er droefheid en ergernis in vele Gereformeerde kringen en liet ook de kerkelijke pers het niet aan zeer scherpe kritiek onttrekken. Men sprak van Demas, die de wereld gelijkvormig werd; van een breken met de Gereformeerde puriteinsche zede; van een bedenkelijke beginselverzwakking in onze Gereformeerde kringen. En niet alleen het gymnasium, maar ook de Vrije Universiteit, ja de Gereformeerde Kerk te Amsterdam werd in deze zaak betrokken.

Nu ware het zeker beter geweest, teneinde een juist en billijk oordeel in deze zaak te vellen, dat men niet op een loskrantenbericht ware afgestaan, maar eerst de feiten onderzocht had.

Men zou dan in de eerste plaats vernomen hebben, dat de personen van wie het bedoelde plan uitging, zeker leerlingen en oud-leerlingen van het Gereformeerde gymnasium zijn, maar dat daaruit geheel ten onrechte is afgeleid, dat het *gereformeerde gymnasiasten* zijn. Zoals men weet, staat ons Gereformeerde gymnasium open voor leerlingen van allerlei geinheid en wordt zelfs geen roomsche of jood er afgewezen. Nu maakt de uitnemende naam, dien het gymnasium onder leiding van Prof. Woltjer verwierf, dat ook tal van niet-Gereformeerde ouders aan dit gymnasium de voorkeur geven. Vandaar dat het percentage van niet-Gereformeerde leerlingen zeer hoog is, in sommige klassen zelfs dat der Gereformeerden overtreft. Iets wat natuurlijk zeer te waardeeren is, om den goeden invloed, dien op deze jongelui kan worden uitgeoefend, maar ook tot groote voorlichting manen moet, om niet wat enkelen dezer leerlingen doen, op rekening van het gymnasium te stellen. Zijn we nu wel ingelicht, dan is het plan tot opvoering van dit toneelstuk opgenomen in een vereniging, die juist voor verreweg het overgrote deel uit deze niet-gereformeerde jongelui bestaat.

En in de tweede plaats spreekt het wel van zelf, dat noch de Rector noch de Curatoren aansprakelijk kunnen gesteld worden voor hetgeen de leerlingen van het gymnasium buiten de schooltijden doen; de verantwoordelijkheid daarvan berust bij de *ouders*. Het is dan ook zeer de vraag, of Curatoren het in hun macht zouden hebben gehad, een derelike opvoering te *verbieden*; ze konden alleen aan de ouders melden, dat zij zulk een opvoering *afkeurden* en de bijwoning ervan *ontrieden*, maar verder gaan konden ze niet.

Metterdaad is dit dan ook door Curatoren geschied, want zoodra hun bekend werd, dat deze gymnasiasten, tegen het hun gegeven advies in een publieke toneelvoorstelling in den Stadsschouwburg wilden geven, hebben Curatoren zich gehaast daarover publiek hun afkeuring uit te spreken. En dat zulk een zedelijke kritiek vaak nog meer helpt dan een machtsverbod, is ook hier gebleken. De pers bracht toch toch reeds het bericht, dat de publieke uitvoering *met zal doorgaan*. De zaak is hiermede dus feitelijk de wereld uit.

Nu de feiten hiermede in juist licht zijn gesteld, zal men erkennen, dat noch van frontverandering van het Calvinisme tegenover het toneel, noch van bedenkelijke beginselverzwakking in Gereformeerde kringen hier kan gesproken worden. De Rector en de Curatoren hebben openlijk het plan afgekeurd, zoodra het hun ter oore kwam. Onze bezwaren tegen het publiek toneel zijn dus nog even ernstig en beslist als vroeger. En dank zij de kritiek, juist van Calvinistische zijde geocfend, gaat de uitvoering niet door.

Alleen zou de vraag kunnen opkomen, of Curatoren juist hebben gehandeld met aan deze gymnasiasten wel toe te staan, dat de opvoering van zulk een historisch drama in *besloten kring* zou mogen geschieden. Is hiermede niet afgeweken van de Gereformeerde zede, die het toneelstuk in elken vorm veroordeelt?

Bij de beantwoording van die vraag mag niet uit het oog worden verloren, dat onze Gereformeerde vadersen steeds scherp onderscheid hebben gemaakt tusschen comedievertooningen in eigenlijken zin door beroepspeilers gegeven, en tusschen de zogenaamde „schoolse oefeningen“, waarbij leerlingen op een Latijnsche school tot oefening in de welsprekendheid een of ander historisch stuk opvoerden. Het eerste werd

als op zich zelf zondig en verkeerd beslist veroordeeld, maar het tweede achtte men op zichzelf niet ongeoorloofd, ook al was men niet blind voor de gevaren er aan verbonden.

Te Genève werden zulke schoolstukken dan ook meermalen gespeeld door de leerlingen van de Latijnsche School, en gelijk uit de registers van den Raad blijkt, werden deze stukken eerst naar Calvin ter inzage gezonden, om den inhoud goed te keuren. Dat Calvij, die zeker niet vóór het publieke comediespel was, en zelfs het opvoeren van een Bijbelsch drama door een der predikanten te Genève vervaardigd, beslist afkeurde, tegen deze „schoolse oefeningen“ bezwaar heeft gemaakt, blijkt niet.

Ook de Gereformeerde Kerken in Frankrijk oordeelden er niet anders over, gelijk blijkt uit Art. 28 Cap. XIV van haar Kerkenorde, welk artikel aldus luidt: „Het zal ook niet geoorloofd zijn aan de geloovigen, comedies, tragedies enz. bij te wonen, aangezien dat van alle tijden onder de Christenen verboden is geweest, dewijl het een bederf der goede zeden meebrengt, inzonderheid wanneer de H. Schrift er in misbruikt wordt; evenwel, wanneer op een gymnasium het nuttig geoordeeld wordt voor de jeugd, om een historisch stuk voor te stellen, zal men dit kunnen toelaten, mits de stof daarvoor niet aan de Heilige Schrift ontleend is, die niet gegeven is om gespeeld, maar om gepredikt te worden, en voorts dit ook zelden geschiedt en alleen met advies van de Classis, die het stuk vooral zal insien.“

Maar ook al werden deze „schoolse oefeningen“, gelijk men ze noemde, niet „als op zich zelf zondig en zondig“ veroordeeld, toch toont reeds dit besluit der Fransche Gereformeerde Kerken, dat men hier groote voorzichtigheid noodig achtte. Ook onze Nederlandsche Synoden, die zich meermalen met deze zaak hebben bezig gehouden, hebben het houden dezer oefeningen daarom eerder af dan aangeraden. Zoo bepaalde de Noord-Hollandsche Synode van Edam, 1886 gehouden, dat het gebruik der *heidensche en schriftuurlijke comedies* der Schoolmeesters van een iedere kerk, daar ze zijn of in gebruik mochten komen, zullen geveerd worden, en de Synode van Zuid-Holland in 1834 antwoordde op de vraag of een rector van een triviale school onder voorwendsel van goede oefeningen de kinderen comédie mag leeren spelen, dat ze dit afkeurde, omdat in de comedies *doorgaans Gods naam misbruikt en personen over den hekel gehaald worden*. Uit deze beide besluiten blijkt, dat de afkeuring der Synoden niet zoezeer deze schooloefeningen op zich zelf gold, als wel de *verkeerde* stukken, die er opgevoerd werden.

Ook Voetius, die zeker meer dan iemand tegen de comédie gestreden heeft, verklaart zich in zijn beroemd tractaat de *Comedii*, te vinden in zijn Disp. Sel. I IV p. 365, dat het opvoeren van historische drama's, welke de daden van dapperen mannen en voorbeelden van heroische deugden als gerechtigheid, dapperheid enz. ons voor oogen stellen, wat den inhoud betreft, niet op zich zelf verkeerd of ongeoorloofd is, mits de dramatische wijze van opvoeren maar veranderd worde, d.w.z. dat er geen maskers bij gedragen worden, niet bij gedaan wordt, geen mannen in vrouwenkleederen optreden enz. Op deze wijze hebben sommigen, zegt hij, het drama op de scholen toegelaten als oefening der welsprekendheid.

Dat onze Gereformeerde practicijs in Nederland toch, gelijk men bij Voetius en Witte-wrongel zien kan, deze schoolspelen in het algemeen ontvienden, was dan ook niet omdat ze op zich zelf zondig waren, maar deels om den verkeerden inhoud der stukken, die destijds op de scholen werden opgevoerd, deels om het gevaar van verleiding, dat er in school. Wie eenmaal, zoo merkten ze terecht op, door deze schooloefeningen den smaak beet kreeg van het toneel, liep zoo licht gevaar, later ook naar de publieke comedies te gaan. Het was daarom, gelijk zij het uitdrukten, *veilig en voorzichtig* deze schooloefeningen achterwege te laten. Wilde men zich oefenen in de welsprekendheid, dan deed men beter met saamspreken of redevoeringen voor te dragen. Hierdoor werd aan niemand ergernis gegeven en het beoogde doel evengoed bereikt. Een raad, die zeker ook nu nog ernstige behartiging verdient. Al wat er toe zou kunnen leiden, dat onze Christelijke jongelui later tot het toneelbezoek verlokt werden, dient liefst te worden gemen.

Maar hoezeer ze hierbij ook tot voorzichtigheid maanden, ze hebben er nooit aan gedacht, deze schoolse oefeningen met het gewone comediespel op één lijn te stellen. Wel is dit geschied — de historie herhaalt zich steeds — door de openbare voorstanders der comédie, zoals bijv. door Vondel in zijn bekende strijd met de predikanten over het toneel, waarbij men zich dan op deze studentenspielen aan Gereformeerde scholen opgevoerd en soms zelfs door Synodeleden van Gereformeerde kerken bijgewoond, beriep, om daaruit af te leiden, dat het toneelspel toch eigenlijk niet verkeerd was. Maar Petrus Witte-wrongel wees dit argument terecht af met de vraag: „Neemt al dat in eenige Scholen of Academiën eenige daden van voortreffelijke Vorsten en hunne deugden toneelsgewijze door de studenten zijn vertoond geworden en dat de vermaarde professor Blondel met de leden der Synode te Castres in Languedoc dit spel der Latijnsche scholieren heeft kunnen zien en hooren, wat gemeenschap heeft dit met de hedendaagsche comedies en tragedies, die op onze schouwburgen worden gespeeld?“ (Christelijke Huisshouding ed. van 1661 Bd. II p. 1091).

Deze enkele historische herinneringen mogen dienen om te doen zien, hoe onze Gereformeerde vadersen over deze „school-

sche spelen“ hebben gedacht. Natuurlijk zou over de zaak zelf nog veel meer te zeggen zijn, wanneer we principieel op het vraagstuk van het toneel wilden ingaan, maar dit laten we thans rusten. Ons doel was alleen om de historie te laten spreken. En in het licht van de historie gezien, schijnt het ons niet toe, dat er rechtvaardige aanmerking valt te maken op de handelingen van de Curatoren van het Gereformeerde gymnasium. Dat ze het publiek opvoeren van een toneelstuk in een publiek schouwburg, al geschiedde dit niet door beroepspeilers maar door gymnasiasten, afkeurden, was volkomen juist; de grens tusschen „schoolse oefening“ en publieke comédie werd daardoor uitgewischt en de publieke opinie nam hieraan terecht ergernis. Maar aan den anderen kant zal het ook begrijpelijk zijn, waarom 'ze de opvoering in besloten kring van een historisch drama, tegen welks inhoud noch morele noch religieuze bezwaren bestonden, niet hebben willen verbieden. Zulk een „schoolse oefening“ toch heeft met de eigenlijke comédie niets te maken en is door onze Gereformeerde Kerken nooit als op zich zelf zondig veroordeeld.

De pas gepubliceerde statistiek van de Verenigde Staten van Noord-Amerika geeft in het eerste deel een overzicht van den toestand der verschillende kerken, volgens de opgave van het jaar 1906. Uitvoerig wordt hierin vermeld, hoe groot het aantal leden en avondmaalgangers is, welke bezittingen elke kerk heeft en welke tractementen ze gemiddeld uitkeert.

Wat de salarissen betreft, wordt het hoogste gemiddelde cijfer bereikt door de Unitariërs, die op de lijst voorkomen met \$ 1653, d.i. in onze munt f 4232; de Episcopale Kerk, de Universalisten en de Joodsche Synagogen geven ongeveer \$ 1230, d.i. f 3075, terwijl de presbyteriaansche en gereformeerde kerken met gemiddeld \$ 1170, d.i. f 2925 zeker geen slecht figuur maken. Onder de Gereformeerde Kerken staat de Christelijke Gereformeerde Kerk het laagst met \$ 776 per jaar, d.i. f 1940. Het gemiddelde van alle kerkgenootschappen saam daalt echter nog iets lager en bedraagt niet meer dan \$ 663, d.i. f 1657.

Toch maken deze cijfers zeker geen gunstigen indruk. De Kerk in Amerika, die uitsluitend leeft van de overvaardigheid der geloovigen en geen dollar subsidie van den Staat ontvangt, heeft getoond, hoe het eer goed mogelijk is, dat de Kerk haar eigen dienaren onderhoudt. En de hier neergeleide cijfers doen zien, dat de uitgekeerde salarissen werkelijk zoo laag niet zijn.

Reeds te lang zijn we in gebreke gebleven te aandacht te vestigen op het *Christelijk Comité voor Indië*, dat verleden jaar te Amsterdam werd opgericht en ten doel heeft de cultivering van Indië in christelijken geest. Het wil dit inzonderheid doen door voorlichting te geven aan christelijke jongelingen, die zich voor den Indischen dienst zouden willen geven, maar niet op de hoogte zijn van de betrekkingen, die daar voor hen openstaan.

Dit doel is zeker uitnemend. Steeds meer ontwaakt het gevoel, dat we een schuld hebben tegenover de rijke koloniën, die God de Heere ons schonk. Een schuld niet alleen op het gebied der zending, maar ook doordat we aan Indië niet geschenken aebben wat het Comité noemt een *christelijke cultuur*. Wat naar Indië toog, om daar bij den administratieve dienst in de balie, in landbouw, handel en nijverheid of op schoolgebied werkzaam te zijn, vertoende maar al te vaak het omkeerde type van een ernstig en oprecht christendom. Juist deze onchristelijke maatschappij, die zich daardoor in Indië ontwikkeld heeft, is in niet geringe mate oorzaak geworden, dat het Christendom onder de inlanders geen ingang kon vinden. Daarom is het ook voor den zendingarbeid van zoo hoog belang, dat dit anders worde en een geheel ander beeld van de Christelijke maatschappij hun voor oogen worde gesteld. Onze christenjongemannen moeten daartoe naar Indië gaan, waar zulk een rijk arbeidsveld voor hen openstaat en waar ze kunnen toonen, wat een levend Christendom vermog.

Om hun daarbij den weg te wijzen, heeft het Christelijk Comité voor Indië het plan opgevat een reeks van gidsen uit te geven, die op onderscheiden gebied de gewenschte voorlichtingen kunnen verstrekken. Een eerste Gids is reeds verschenen voor de betrekkingen bij den administratieve dienst in Nederlandsch-Indië, waarin kort en zakelijk wordt uiteengezet, welks eischen voor diesen dienst gesteld worden door de Regering; welke betrekkingen in dezen dienst voor hen openstaan, en welke salarissen daaraan zijn verbonden; welke verloven na tienjarigen dienst worden toegestaan; welk pensioen wordt uitgekeerd na eervol ontslag en hoe voor de weduwen en wezen wordt gezorgd.

Christelijke ouders, die voor hun jongens een goede betrekking zoeken, zullen wel doen met zich deze Gidsen aan te schaffen. De geest van Jan-salieu-achtigheid, gelijk indertijd Minister Idenburg het in de Kamer uitdrukte, die maakte dat men liever voor f 1600 en f 2000 in ons land werkt, dan voor het dubbele in Indië, moet worden uitgebannen. Toch zij hooger geldbejag hier niet het motief, dat den doorslag geeft. Wat in de eerste plaats ons bewegen moet, is, dat onze Christelijke regering ook voor den dienst in Indië mannen noodig heeft, die ons Christelijk geloof belijden.

Ook in de Roomsche Kerk trekt het vraagstuk, hoe de Kerk in de groote steden de volkmassa's voor verwildering zal bewaren, de aandacht.

In De Tijd van gezegd:

Onlangs werd gegeven van een groote steden in J. Al wie de versta naging, moest ver keuring afvragen: h duizenden Katho worden van elke worden nagegaan, het enorme getal te stellen hun go

Eenige maanden land een interesse waarin de „tielso voorwerp van bijso De schrijver doet l vraagstuk en der van onzen tijd is oplossing der vras arbeidersbevolking wordt van ongeo dankbaarheid jagt onze voorbeeldige dat in ons land, d van nieuwe parochi nood“ der groote st is gebleven; maar el eischen zowel we king als door de toti wereldwin en goddi

Werd niet bijtij zal weldra — de lijkhed is niet in de trunige gevolge onvoldoende gelege godadinstplichten ja zijn die noodlottige bijzonder wat betrel een der meest ve Amsterdam. Deze v de aandacht van H neur Callier die, geleerd en voorgee heer Mgr. Jansen, D voorzorgsmiddelen u groot, het getal ar reeds een hulperker der arbeiderde klass Paters Jezuïeten in parochie behoort, d den Jordaan wordt e

Een ander groo behorende tot de Ontvangenis, welke v, vordert dringene een legio arbeiders, armste der armen Oavermoeid wordt d den kosbaren schat eenige waarin de arm vindt, te ontnemen, noodzakelijk.

Op welke wijze trachten wil in de heit voor ons pro De Roomsche Kerl weg en deze weg i Maar wel vestig aandacht, omdat e ook hier terstond van onze zijde wel o, zoo weinig gha

Het roepen om v de kerk geeft som vrouwen metterdaa het voorrecht om kiezende deel te ne

Men spreekt dan vrouw, die eeuwen rechten beroofd is het oogenblik, waan dige positie ook in innemen.

Toch toont de l meer schijn dan w In Rotterdam he goge het vrouwenkl dagen vonden de eer het nieuwe regime p En wat meldt i dammer:

De verkiezing van groeten kerkeraad der Rotterdam trok Zon stelling, doordat voor e lijke leden van gen kerkelijke stembus w

Hoewel het bestuu dam van de Verenigj zoowel bij circulaire al de vrouwelijke kiezers als één vrouw naar d Ged. Botsersloot te g maal van haar recht g slechts 27 van de 170 lijke leden ter stembus de vrouwelijke kiezers scaunterheid vele v maal van de stembus steekt zeer oogunigj mannelijke kiezers: 45

Gelijk gezegd, de e vrouwenkiezersrecht bij d trok Zondag den gan Nauw vertoende zich d op den drempel van d redacteur van een beke richte zijn kieklaat e strijdsters voor vrouw feil te vereeuwigen.

Voor Kootw

In hartelijken dank Houtaigers: Van den h 's-Gravenhage f 10.

Vriendelijk verzoeken zoo groote behoefte a de gemeente zelve ac te willen denken.

Tref

W. H. T. GAIDNER, naar het Engelsch, v door JACQUELINE C. R den Zendingen studie ra

Dit boek is een zel GAIDNER's, ten vorige schenen THE REFROAC REV. GAIDNER B. A.